



अष्टमः पाठः

I DrLrCd%

बालादपि ग्रहीतव्यं युक्तमुक्तं मनीषिभिः।
रवेरविषये किं न प्रदीपस्य प्रकाशनम् ॥1॥

पुस्तके पठितः पाठः जीवने नैव साधितः।
किं भवेत् तेन पाठेन जीवने यो न सार्थकः ॥2॥

प्रियवाक्यप्रदानेन सर्वे तुष्यन्ति मानवाः।
तस्मात् प्रियं हि वक्तव्यं वचने का दरिद्रता ॥3॥

गच्छन् पिपीलको याति योजनानां शतान्यपि।
अगच्छन् वैनतेयोऽपि पदमेकं न गच्छति ॥4॥

काकः कृष्णः पिकः कृष्णः को भेदः पिककाकयोः।
वसन्तसमये प्राप्ते काकः काकः पिकः पिकः ॥5॥





शब्दार्थः



बालादपि (बालात् + अपि)	– मूर्ख/मूर्खों से, बच्चों से	from foolish person/child
ग्रहीतव्यम्	– ग्रहण करना चाहिए	should be accepted
युक्तम्	– उचित	appropriate/correct
उक्तम्	– कहा गया	told/said
मनीषिभिः	– बुद्धिमानों के द्वारा	by the scholars/ intellectuals
रवेः	– सूर्य के	of the sun
अविषये	– नहीं रहने पर	without, in absence of
प्रदीपस्य	– दीपक का	of candle
दरिद्रता	– दीनता/कृपणता	poverty
प्रियवाक्यप्रदानेन	– प्रिय वचन बोलने से	by using sweet words
तुष्यन्ति	– सन्तुष्ट/प्रसन्न होते हैं	get satisfied
मानवाः	– मनुष्य	human beings
तस्मात्	– इसलिये	therefore
वक्तव्यम्	– बोलना चाहिए	should be spoken
वचने	– बोलने में	in speaking





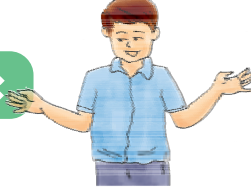
48 रुचिरा - प्रथमो भागः

साधितः	—	उपयोग किया	used
भवेत्	—	होगा/होना चाहिए	should be
सार्थकः	—	अर्थपूर्ण/प्रयोजन युक्त	meaningful
काकः	—	कौआ	crow
कृष्णः	—	काला	black
पिकः	—	कोयल	cuckoo
पिककाकयोः	—	कोयल और कौए में	between cuckoo and crow
प्राप्ते	—	आने पर	after getting
गच्छन्	—	जाता हुआ	while going
पिपीलिकः	—	नर चींटी	ant (he)
याति	—	जाता है	goes
योजनानाम्	—	4 कोसों का (लगभग 12 कि.मी.)	a measure of distance equal to 12 kms.
शतानि	—	सौ	hundreds
अगच्छन्	—	न चलते हुए	without movement
वैनतेयः	—	गरुड़	garuda





अभ्यासः



1. सर्वान् श्लोकान् सस्वरं गायत।

2. श्लोकांशान् योजयत-

क

तस्मात् प्रियं हि वक्तव्यं
गच्छन् पिपीलको याति
प्रियवाक्यप्रदानेन
किं भवेत् तेन पाठेन
काकः कृष्णः पिकः कृष्णः

ख

सर्वे तुष्यन्ति जन्तवः।
जीवने यो न सार्थकः।
को भेदः पिककाकयोः।
योजनानां शतान्यपि।
वचने का दरिद्रता।

3. प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

- (क) सर्वे जन्तवः केन तुष्यन्ति?
- (ख) पिककाकयोः भेदः कदा भवति?
- (ग) कः गच्छन् योजनानां शतान्यपि याति?
- (घ) अस्माभिः किं वक्तव्यम्?

4. उचितकथनानां समक्षम् 'आम्' अनुचितकथनानां समक्षं- 'न' इति लिखत-

- (क) काकः कृष्णः न भवति।
- (ख) अस्माभिः प्रियं वक्तव्यम्।
- (ग) वसन्तसमये पिककाकयोः भेदः भवति।
- (घ) वैनतेयः पशुः अस्ति।
- (ङ) वचने दरिद्रता न कर्तव्या।





50 रुचिरा - प्रथमो भागः

5. मञ्जूषातः समानार्थकानि पदानि चित्वा लिखत-

ग्रन्थे	कोकिलः	गरुडः	सूर्यस्य	कथने
वचने				
वैनतेयः				
पुस्तके				
रवेः				
पिकः				

6. विलोमपदानि योजयत-

क	ख
सार्थकः	आगच्छति
कृष्णः	श्वेतः
अनुक्तम्	दीपकस्य
गच्छति	उक्तम्
प्रदीपस्य	निरर्थकः

